

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
Кафедра медицини катастроф та військової медицини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
з науково-педагогічної роботи,
доцент І. СОЛОМІНКО

[Signature]

« 19 » 09 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:
«Охорона праці в галузі»
(курс за вибором)
ВБ 1.30

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність: 221 «Стоматологія»

Затверджено на методичній нараді
кафедри від « 31 » 08 2023 р.
Протокол № 79
Завідувач кафедри,
доцент В.В. Чаплик

[Signature] підпис

Затверджено
на профільній методичній комісії
Протокол № 5
Голова, проф. О.Д. Луцик

[Signature] підпис

« 31 » серпня 2023 р.

2023

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
Кафедра медицини катастроф та військової медицини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
з науково-педагогічної роботи,
доцент І.І.СОЛОНІНКО

«____» _____ 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

«Охорона праці в галузі»

(курс за вибором)

ВБ 1.30

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 221 «Стоматологія»

Затверджено на методичній нараді
кафедри від «____» _____ 2023 р.

Протокол № _____

Завідувач кафедри,
доцент В.В. Чаплик

_____ підпис

Затверджено
на профільній методичній комісії

Протокол № _____

Голова, проф. О.Д. Луцик

_____ підпис

" ____ " _____ 2023 р.

2023

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

В.В. Чаплик, завідувач кафедри кафедри катастроф та військової медицини.

П. В.Олійник, професор кафедри катастроф та військової медицини.

В.В. Гуменюк, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини.

Рецензенти

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни курс за вибором «Охорона праці в галузі» складена відповідно до проекту Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 221 «Стоматологія» обговореного на XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні питання якості медичної освіти» (12-13 травня 2016 року, м. Тернопіль); примірною навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у вищих навчальних закладах МОЗ України за спеціальністю 221 «Стоматологія» кваліфікації освітньої «Магістр медицини», кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог», затвердженого 26.07.2016 в. о. Міністра охорони здоров'я В. Шафранським; Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України 15.04.2014.

Опис навчальної дисципліни. Програма вивчення дисципліни курс за вибором «Охорона праці в галузі» призначена для вищих медичних закладів освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження студента необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Змістовий модуль 1. «Загальні питання охорони праці».
2. Змістовий модуль 2. «Особливості умов праці в медичній галузі».
3. Змістовий модуль 3. «Спеціальні питання охорони праці в медичній галузі».

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них			Рік навчання (семестр)	Вид контролю	
	Всього:	Аудиторних				СРС
		Лекцій (год.)	Практичних занять (год.)			
Назва дисципліни: «Охорона праці в галузі»	3,5 кредити 90 год.	10	30	65	1 курс	залік

Предметом вивчення навчальної дисципліни є шкідливі і небезпечні фактори виробничого середовища та система заходів захисту і збереження життя та здоров'я медичних працівників.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення дисципліни курс за вибором «Охорона праці в галузі» спеціальності 221 «Стоматологія» кваліфікації освітньої «Магістр медицини», кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог» здійснюється у I – II семестрах I року навчання та базується на знаннях основних природничо-наукових дисциплін: медичної біології, медичної та біологічної фізики, біологічної та біоорганічної хімії, анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, латинської мови, історії медицини, безпеки життєдіяльності, основ біоетики та біобезпеки й інтегрується з цими дисциплінами. Створює засади для наступного вивчення клінічних і гігієнічних дисциплін. Закладає основи формування знань, умінь та навичок, виховання морально-етичних цінностей, які визначаються кінцевими цілями програми, необхідних у подальшій професійній діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни курс за вибором «Охорона праці в галузі» є формування у майбутніх фахівців знань, умінь і компетенцій, а також виховання культури безпеки для забезпечення ефективного управління охороною праці в медичній галузі, створення сприятливих умов виробничого середовища і безпеки праці згідно з чинними законодавчими та нормативно-правовими актами для реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я медичних працівників.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни курс за вибором «Охорона праці в галузі» є забезпечення збереження життя, здоров'я і працездатності медичних працівників у виробничих умовах шляхом застосування комплексу законодавчих, організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних та інших заходів, виховання морально-етичних цінностей, спрямованих на профілактику виробничого травматизму та виникнення професійних і виробничо обумовлених захворювань.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами компетентності:

- **інтегральні:** –Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог. Здатність особистості до організації інтегрального гуманітарного освітнього простору та формування культури безпеки.

- **загальні:**

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 11. Здатність працювати в команді.
- ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- **спеціальні** (фахові, предметні):

- ФК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
- ФК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
- ФК 3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
- ФК 4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- ФК 5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- ФК 6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- ФК 8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.
- ФК 10. Спроможність до організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів.
- ФК 11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.
- ФК 12. Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.
- ФК 13. Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
- ФК 15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності					
1	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Знати способи аналізу, синтезу та подальшого сучасного навчання	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані рішення, вміти придбати сучасні знання	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань
2	ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	Знати та розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності	Вміти: використовувати фахові знання для вирішення практичних ситуацій.	Встановлювати зв'язки із суб'єктами практичної діяльності.	Нести відповідальність за своєчасність прийнятих рішень.
3	ЗК 3. Здатність застосовувати знання у	Знати: сучасні тенденції розвитку галузі	Вміти: проводити аналіз професійної інформації,	Встановлювати відповідні зв'язки для	Нести відповідальність за своєчасне набуття

	практичній діяльності	та їх аналізувати.	приймати обґрунтовані рішення, набувати сучасні знання.	досягнення цілей.	сучасних знань.
	ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	Мати знання державної мови	Вміти спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	Здатність доносити власні знання, переконання державною мовою як усно, так і письмово	Відповідати за якісне донесення власних професійних знань державною мовою як усно, так і в письмовому форматі
	ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	Мати знання до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел	Вміти застосовувати знання для пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел	Використовувати знання для пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел	Нести відповідальність за аналіз отриманої інформації з різних джерел
	ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел				
	ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	Знати види та способи адаптації, принципи дії в новій ситуації.	Вміти застосувати засоби саморегуляції, вміти пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності.	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення результату.	Нести відповідальність своєчасне використання методів саморегуляції
	ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань.	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків.	Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків.	Відповідати за якісне виконання поставлених завдань.
	ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним	Знати про методи самоаналізу	Вміти проводити самоаналіз	Здатність бути критичним і самокритичним	Нести відповідальність за власні рішення та помилки
	ЗК 11. Здатність працювати в команді	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти приймати обґрунтоване рішення, обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Вміти приймати обґрунтоване рішення, обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
	ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища	Знати про проблеми збереження довкілля	Вміти донести прагнення щодо збереження навколишнього середовища	Бути здатним переконувати щодо необхідності збереження навколишнього середовища	Нести відповідальність за збереження навколишнього середовища
	ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо	Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки та	Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до	Здатність донести свою громадську та соціальну	Відповідати за свою громадянську позицію та діяльність.

		усвідомлювати рівні можливості.	неї.	позицію	
	ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки та усвідомлювати рівні можливості.	Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до неї.	Здатність донести свою громадську та соціальну позицію	Відповідати за свою громадянську позицію та діяльність.
	ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	Знати та зберігати, примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області	Формулювати свої моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області	Здатність донести, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності.	Відповідати за свої моральні, культурні, наукові цінності
Спеціальні (фахові) компетентності					
1.	ФК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані	Вміти збирати скарги пацієнта, анамнез хвороби, анамнез життя, вміти виявити ознаки життя та смерті	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у спілкуванні з пацієнтами та їх родичами	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації. Відповідати за використання результатів співбесіди з пацієнтом за стандартною схемою розпитування хворого

2	ФК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень	Знати основні лабораторні та інструментальні дослідження	Вміти оцінювати основні лабораторні та інструментальні дослідження	Здатність розпізнавати відхилення від норми у лабораторних та інструментальних дослідженнях	Нести відповідальність за оцінювання результатів лабораторних та інструментальних досліджень
3	ФК 3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.	Знати основні клінічні симптоми невідкладних станів	Вміти розпізнавати основні симптоми невідкладних станів	Здатність розпізнавати симптоми невідкладних станів	Нести відповідальність за розпізнавання симптомів невідкладних станів
5.	ФК 5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Знати принципи проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Вміти надати медичну допомогу: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Здатність медичну допомогу: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Нести відповідальність за медичну допомогу: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області
	ФК 6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Знати принципи, щоб визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Вміти визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Здатність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області	Нести відповідальність за раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області
	ФК 8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції	Знати принципи проведення медичних та стоматологічних маніпуляцій	Вміти проводити медичні та стоматологічні маніпуляції	Здатність проводити медичні та стоматологічні маніпуляції	Нести відповідальність за проведення медичних та стоматологічних маніпуляцій
	ФК 10. Спроможність до організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів	Знати принципи проведення лікувально-евакуаційних заходів на дошпитальному етапі та в умовах	Вміти проводити лікувально-евакуаційні заходи в умовах на дошпитальному етапі та в умовах терапевтично-го	Здатність проводити лікувально-евакуаційні заходи на дошпитальному етапі та в умовах	Нести відповідальність за ефективність проведення лікувально-евакуаційних заходів на до

		стаціонару	стаціонару	терапевтичного стаціонару	шпитальному етапі та в умовах терапевтичного стаціонару
	ФК 11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги	Знати принципи визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги	Вміти проводити заходи екстреної медичної допомоги	Здатність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги	Нести відповідальність за ефективність визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги
	ФК 13. Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне)	Знати принципи впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне)	Вміти оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне)	Здатність до визначення впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне)	Нести відповідальність за інформування щодо впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне)
	ФК 15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації	Знати принципи опрацювання державної, соціальної та медичної інформації	Вміти проводити опрацювання державної, соціальної та медичної інформації	Здатність до опрацювання державної, соціальної та медичної інформації	Нести відповідальність за опрацювання державної, соціальної та медичної інформації

Вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» забезпечує такі **програмні результати навчання**:

ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН 3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.

ПРН 8. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 12. Організувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення, військовослужбовців, в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.

ПРН 13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

- ПРН 15. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
- ПРН 16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
- ПРН 17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
- ПРН 18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
- ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
- ПРН 20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
- ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).
- ПРН 23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6, 7).

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

1. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів охорони праці медичних працівників.
2. Здатність до оцінки професійних ризиків.
3. Здатність до планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо професійних, виробничо обумовлених і внутрішньо-лікарняних хвороб.
4. Здатність до проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо професійних, виробничо обумовлених і внутрішньо-лікарняних хвороб.
5. Здатність до обробки соціальної, економічної та медичної інформації.
6. Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення.
7. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
8. Здатність до оцінки впливу соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.
9. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
10. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, принципами культури безпеки, підвищувати загально-освітній культурний рівень.
11. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

Результати навчання для дисципліни – сукупність знань, умінь, навичок, інших форм компетентності, набутих особою у процесі навчання згідно зі стандартом вищої освіти, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Згідно зі стандартами вищої освіти студенти повинні:

Знати:

- Зв'язок між станом здоров'я працюючих та впливом шкідливих і небезпечних виробничих факторів.
- Вимоги законодавчих і нормативних актів про охорону праці медичних працівників.
- Вимоги до забезпечення охорони праці медичного персоналу в сучасних умовах.
- Основні принципи підходи (стратегії) до забезпечення безпеки в лікувально-профілактичних закладах.

Вміти:

- Робити висновки про наявність впливу шкідливих та небезпечних виробничих факторів на організм медичних працівників.
- Обґрунтовувати проведення профілактичних заходів у відповідності до основ чинного законодавства України.
- Планувати заходи по дотриманню здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх в практику охорони здоров'я.
- Узгоджувати плани проведення профілактичних заходів з планами розвитку територіальних, адміністративних та виробничих одиниць.
- Аналізувати й оцінювати небезпечні для життя, здоров'я і професійної діяльності ситуації та самостійно приймати рішення про вжиття термінових заходів.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» відводиться 3,5 кредити ЄКТС, 105 годин. з них 10 год. – лекції, 30 год. – практичні заняття, 65 год – самостійна робота.

Основними видами навчальних занять з дисципліни є **лекції, практичні заняття та самостійна робота** студентів з тематики програми навчальної дисципліни.

Лекції мають за мету систематизувати основи наукових знань з дисципліни, розкрити стан і перспективи розвитку медичної і фармацевтичної науки, сконцентрувати увагу на найскладніших та актуальних питаннях.

Лекції читаються керівним складом кафедри, професорами, доцентами в аудиторіях чисельністю до 100 чоловік. До читання лекцій, як виняток, можуть допускатися найдосвідченіші науково-педагогічні працівники, переважно ті, які мають науковий ступінь або вчене звання.

Практичні заняття (ПЗ) є видом навчальних занять, на яких викладач проводить із студентами детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння шляхом індивідуального виконання кожним студентом ситуаційних завдань стосовно організації і надання домедичної допомоги.

Практичні заняття проводяться у складі навчальної групи не більше 12-14 осіб, з метою відпрацювання навичок з організації надання домедичної допомоги та використання засобів індивідуального медичного захисту.

Самостійна робота студента (СРС) є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота студентів забезпечується комплексом навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни: підручниками, навчальними посібниками, матеріалами кафедральних лекцій тощо. Методичні розробки для самостійної роботи студентів передбачають можливість проведення самоконтролю з боку студентів. Для самостійної роботи, окрім того, рекомендується відповідна наукова та фахова література.

Індивідуальне завдання – форма організації навчання з метою поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Видами індивідуальної роботи можуть бути: написання рефератів, доповідей для виступу з повідомленнями на практичних заняттях, участь у науково-практичних конференціях, олімпіадах, науково-дослідницька робота, тощо.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Правові основи охорони праці. Законодавство України з охорони праці, основні положення. Міжнародні документи та міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Державна служба України з питань праці, її структура та функції.

Ризик орієнтований підхід в оцінці потенційної та реальної небезпеки шкідливого впливу чинників виробничого середовища на здоров'я людини.

Коллективний та трудовий договори як відображення законодавства з охорони праці. Укладання трудової угоди за специфікою видів робіт та особливостями функціональних обов'язків. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства щодо охорони праці. *(практичне заняття, лекція, СРС).*

Тема 2. Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці.

Гігієна та фізіологія праці – визначення, мета, задачі, методи досліджень. Класифікація небезпечних і шкідливих виробничих чинників. Основні фізіологічні ознаки фізичної та розумової праці. Фізіологічні зміни, що відбуваються в органах і системах організму людини при виконанні праці. Працездатність людини, динаміка і причини її зміни протягом робочого дня. Фізіологічна суть втоми, існуючі теорії і сучасне розуміння механізму її виникнення. Шляхи попередження розвитку втоми. Методика розробки раціональних режимів праці та відпочинку. *(практичне заняття, лекція, СРС).*

Змістовий модуль 2. Особливості умов праці в медичній галузі

Тема 3. Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників.

Класифікація праці медичних працівників. Психофізіологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників. Фізичні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників. Хімічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників. Біологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників. *(практичне заняття, лекція, СРС).*

Тема 4. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників. Гігієнічні особливості умов праці та стану здоров'я лікарів різного профілю (хірургічного, терапевтичного, стоматологічного та ін.). Особливості професійної та виробничо обумовленої захворюваності медичних працівників. Основні методи та критерії санітарно-гігієнічного оцінювання умов праці медичних працівників. Поняття про важкість, напруженість, шкідливість та небезпечність праці. Методика оцінки роботи медичних працівників за критеріями “Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затвердженої наказом МОЗ України 08.04.2014 № 248. Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці. *(практичне заняття, СРС).*

Тема 5. Несчасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік.

Основний зміст Постанов Кабінету Міністрів України № 1232 від 30.11.2011 р. “Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві”, №270 від 22.03.01 р. “Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру” та № 1662 від 8.11.2000 р. “Про затвердження переліку професійних захворювань”. Методика розслідування та обліку

нешасних випадків на виробництві. Методика розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру. Травматизм, гострі та хронічні професійні захворювання і отруєння в медицині, методика їх обліку і розслідування. Заходи профілактики нещасних випадків, травматизму та професійних захворювань медичних працівників.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Відшкодування шкоди потерпілому на виробництві. *(практичне заняття, СРС)*.

Змістовий модуль 3. Спеціальні питання охорони праці в медичній галузі

Тема 6. Гігієна та охорона праці в медичних закладах. Гігієнічні вимоги до проектування та забудови лікувально-профілактичних закладів. Вимоги безпеки під час експлуатації основного медичного обладнання. Заходи щодо зниження фізичного та нервово-психічного навантаження медичних працівників. Наукова організація праці в ЛПЗ. Гігієнічне виховання та санітарна освіта. Заходи щодо зменшення несприятливої дії фізичних чинників на організм медичних працівників. Заходи щодо зменшення несприятливої дії хімічних чинників на організм медичних працівників. Заходи профілактики шкідливого впливу біологічних чинників. Санітарно-гігієнічний та протиепідемічний режим лікарні. Вимоги до засобів індивідуального захисту і робочого одягу медичних працівників. *(практичне заняття, лекція, СРС)*.

Тема 7. Охорона праці в окремих структурних підрозділах ЛПЗ та вищих медичних навчальних закладах.

Охорона праці медичного персоналу в окремих структурних підрозділах ЛПЗ (хірургічного, стоматологічного, інфекційного, фізіотерапевтичного, патологоанатомічного, психіатричного та інших), а також при роботі з медичним обладнанням. Основи організації охорони праці персоналу у фармацевтичній галузі. Основні нормативні документи, що регламентують ці питання.

Охорона праці у вищих медичних навчальних закладах.

Охорона праці жінок, неповнолітніх, осіб старших вікових груп та інвалідів, основні нормативні документи, що регламентують ці питання. Медичні огляди медичних працівників. Основні положення Наказу МОЗ України №246 від 21.05.2007 року “Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій”. *(практичне заняття, СРС)*.

Тема 8. Основи виробничої безпеки медичних працівників.

Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів в ЛПЗ. Електробезпека, безпечна експлуатація електричного обладнання в ЛПЗ. Основи пожежної безпеки. Державний пожежний нагляд, основні нормативні документи, що його регламентують. Проектування і експлуатація ЛПЗ та медичного обладнання з позицій пожежної безпеки. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки ЛПЗ. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння. Дії персоналу під час гасіння пожежі. Евакуація персоналу. Контроль стану пожежної безпеки. Навчання правилам пожежної безпеки працівників ЛПЗ. *(практичне заняття, СРС)*.

Тема 9. Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників.

Профілактика внутрішньо-лікарняних інфекцій як складова охорони праці в медицині. Поняття про небезпечні інфекційні захворювання. ВІЛ та СНІД у практиці лікаря. Можливі шляхи потрапляння біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованого в організм медичного працівника. Поняття про “виробничу аварію” та екстрене звернення до Центру СНІДу/Інституту інфекційних захворювань. Основні положення Закону України “Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ”, Наказів МОЗ України № 955 від 05.11.2013 “Порядок проведення екстреної пост контактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні професійних обов’язків”, № 148 від 17.03.2015 “Про затвердження Порядку підтвердження зв’язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівником своїх професійних обов’язків”, № 955 від 05.11.2013 “Про затвердження нормативно-правових актів щодо захисту від зараження ВІЛ-інфекцією при виконанні професійних обов’язків” та інших.

Вірусні гепатити, їх потенційна небезпека для медичних працівників. Профілактика інфікування вірусами гепатиту та імунопрофілактика при контакті із біологічними матеріалами хворого на гепатит. Постанова КМ України № 637 від 29.04.13 р. “Про затвердження Державної цільової соціальної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів на період до 2016 року”.

Туберкульоз та його поширеність в Україні та світі. Потенційна професійна небезпека для медичних працівників. Заходи профілактики зараження туберкульозом медичних працівників. Закони України “Про протидію захворюванню на туберкульоз”, “Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки”. *(практичне заняття, лекція, СРС)*.

Тема 10. Біобезпека. Біологічні ризики і загрози та готовність системи охорони здоров'я

Конвенція про заборону біологічної та токсинної зброї. Ризики, пов’язані з безпекою /нешасні випадки (лабораторні інфекції). Непередбачуване майбутнє результатів медико-біологічних досліджень. Управління біологічними ризиками, його складові. Можливості діагностики окремих хвороб. Міжнародна політика у протидії епідеміям: Міжнародні медико-санітарні правила (ВООЗ 2005). Лабораторна біобезпека: лабораторні інфекції (статистика захворювань працівників, розповсюдження захворювань за межі лабораторій). Класифікація патогенів. Рівні біологічної безпеки. Заходи зниження біологічних ризиків. (інженерний та адміністративний контроль, практики та процедури, засоби індивідуального захисту, їх переваги та недоліки).

Тема 11. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря.

Стосунки між медичними співробітниками, пацієнтом та його родиною в контексті транскультурної біоетики. Біоетичний принцип справедливості в розподілі ресурсів охорони здоров'я. Біоетична і правова оцінка

лікарської помилки та ятрогенії. Роль сім'ї у прийнятті рішень. Соціальна справедливість, проблеми транскультуральної етики і соціоетичні зобов'язання. Біоетичний принцип справедливості в розподілі ресурсів охорони здоров'я. Біоетичні та правові проблеми співіснування «традиційної» та «нетрадиційної» медицини

Тема 12. Біоетика медико-біологічних експериментів і клінічних досліджень.

Сучасна концепція доказової медицини. Етична оцінка біобезпеки та ризиків біомедичних і фармацевтичних технологій. Біоетичні комітети, історія створення, методи організації, моделі, права та обов'язки, перспективи діяльності. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини в якості об'єкта дослідження». Положення про використання тварин в біомедичних дослідженнях. Етична оцінка біобезпеки та ризиків біомедичних технологій. Біоетичні комітети, історія створення, методи організації, моделі, права та обов'язки, перспективи діяльності.

3.1 Структура навчальної дисципліни

Назва модулів і тем	Денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
1	2	3	4	7
Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці		1	2	5
Тема 2. Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці		1	2	5
Тема 3. Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників		2	6	10
Тема 4. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників		1	2	5
Тема 5. Нещасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік		1	2	5
Тема 6. Гігієна та охорона праці в медичних закладах			2	5
Тема 7. Охорона праці в окремих структурних підрозділах ЛПЗ та вищих медичних навчальних закладах			2	5
Тема 8. Основи виробничої безпеки медичних працівників			2	5
Тема 9. Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників		2	4	5
Тема 10. Біобезпека. Біологічні ризики і загрози та готовність системи охорони здоров'я		1	2	5
Тема 11. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря.		1	2	5
Тема 12. Біоетика медико-біологічних експериментів і клінічних досліджень.			2	5
Усього годин	105	10	30	65

4. Тематичний план лекцій

№	Тема	К-ть год
1.	Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці	2
	Тема 2. Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці	
2.	Тема 3. Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників	2
3	Тема 4. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників	2
	Тема 5. Нещасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік	
4.	Тема 9. Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників	2
5.	Тема 10. Біобезпека. Біологічні ризики і загрози та готовність системи охорони здоров'я	2
	Тема 11. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря.	
	Всього:	10

5. Тематичний план практичних занять

№	Тема	К-ь годин
1.	Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці	2
2.	Тема 2. Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці	2

3-5.	Тема 3. Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників	6
6.	Тема 4. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників	2
7.	Тема 5. Нещасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік	2
8.	Тема 6. Гігієна та охорона праці в медичних закладах	2
9.	Тема 7. Охорона праці в окремих структурних підрозділах ЛПЗ та вищих медичних навчальних закладах	2
10.	Тема 8. Основи виробничої безпеки медичних працівників	2
11-12.	Тема 9. Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників	4
13	Тема 10. Біобезпека. Біологічні ризики і загрози та готовність системи охорони здоров'я	2
14	Тема 11. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря.	2
15	Тема 12. Біоетика медико-біологічних експериментів і клінічних досліджень.	2
	Всього	30

6. Тематичний план самостійних занять

№	Тема	К-ь годин
1.	Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці	5
2.	Тема 2. Гігієна та фізіологія праці, значення для створення безпечних умов праці	5
3-5.	Тема 3. Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників	10
6.	Тема 4. Гігієнічна характеристика умов праці та стану здоров'я медичних працівників	5
7.	Тема 5. Нещасні випадки та аварії в ЛПЗ, їх розслідування та облік	5
8.	Тема 6. Гігієна та охорона праці в медичних закладах	5
9.	Тема 7. Охорона праці в окремих структурних підрозділах ЛПЗ та вищих медичних навчальних закладах	5
10.	Тема 8. Основи виробничої безпеки медичних працівників	5
11-12.	Тема 9. Небезпечні інфекційні захворювання в роботі медичних працівників	5
13	Тема 10. Біобезпека. Біологічні ризики і загрози та готовність системи охорони здоров'я	5
14	Тема 11. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря.	5
15	Тема 12. Біоетика медико-біологічних експериментів і клінічних досліджень.	5
	Всього	65

7. Індивідуальні завдання

Одним з найважливіших шляхів оптимізації і підвищення якості практичної підготовки студентів є виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань (ІНДЗ).

Основна мета ІНДЗ:

більш глибоке осмислення і засвоєння теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни (головним чином в плані міжкафедральної інтеграції їх кінцевого рівня з відповідної спеціальності);

психологічна і практична підготовка студентів до постійного підвищення професійної кваліфікації, оволодіння основними прийомами науково-бібліографічного аналізу, узагальнення і оформлення різних матеріалів для доповідей, довідок, статей і т. п.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується самостійно або у складі робочих груп (2-3 студента) при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни.

Основні форми ІНДЗ:

бібліографічний пошук і вивчення літератури з певної теми, її узагальнення, складання огляду про сучасний стан проблеми (написання реферативної роботи), виступ з доповіддю на засіданні гуртка кафедри, студентських наукових конференцій тощо;

участь у створенні учбово-демонстраційних посібників (стендів, альбомів, таблиць) та інших технічних засобів навчання;

опанування новітніх методів дослідження, приладів, виконання навчально-практичних студентських робіт.

Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студентів виконується у вигляді підготовки до практичних занять (підготовка теоретичних питань, виконання ситуаційних задач, опанування навичками згідно з темою заняття, тощо).

8. Методи навчання

1. Традиційні методи навчання: словесні; наочні; практичні.
2. Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.
3. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

9. Методи контролю

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

- Види контролю (поточний і підсумковий)
- Форма підсумкового контролю відповідно до навчального плану залік.
- Критерії оцінювання

На кафедрі застосовуються наступні критерії оцінювання згідно традиційної 4-бальної шкали:

«Відмінно» 5 За глибоке і повне опанування змісту навчального матеріалу, в якому студент легко орієнтується, володіє понятійним апаратом, за уміння пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі); кількість позитивних результатів письмового тестування не менше 90%.

«Добре» 4 За повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування у вивченому матеріалі, свідоме використання знань для вирішення практичних завдань, грамотний виклад відповіді, але у змісті і формі відповіді мали місце окремі неточності (похибки) - кількість позитивних результатів письмового тестування 70-89%.

«Задовільно» 3 За знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, при цьому виклад його не повний, непослідовний. Студент допускає неточності у визначенні понять та при використанні знань для вирішення практичних завдань, не вміє доказово обґрунтовувати свої судження; - кількість позитивних результатів письмового тестування 50-69%

«Незадовільно» 2 Студент має розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. За повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу або відмову від відповіді. Кількість позитивних відповідей письмового тестування складає нижче 50%. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали.

10. Поточний контроль

Поточний контроль здійснюється у ході вивчення конкретної теми для визначення рівня сформованості окремої навички або вміння, якості засвоєння певної порції навчального матеріалу шляхом спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів на заняттях, усного опитування, письмового контролю знань і умінь за допомогою тестування (усне, письмове, комп'ютерне); з використанням набору стандартизованих завдань для встановлення вхідного та вихідного рівня знань, структурований контроль практичних навичок; контроль виконання практичної роботи; усне опитування; усна співбесіда. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності є стандартизованими і включають контроль теоретичної та практичної підготовки.

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені навчальною програмою. Студент має отримати оцінку з кожної теми для подальшої конвертації оцінок у бали за багатобальною (200-бальною) шкалою.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Для дисципліни формою підсумкового контролю є залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях. Семестровий залік з дисциплін проводиться після закінчення її вивчення, до початку екзаменаційної сесії.

12.Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за традиційною шкалою під час вивчення дисципліни впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою за

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

формулою:

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком (диференційованим заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200
4.97	199
4.95	198
4.92	197
4.9	196
4.87	195
4.85	194
4.82	193
4.8	192
4.77	191
4.75	190
4.72	189
4.7	188
4.67	187
4.65	186
4.62	185
4.6	184
4.57	183
4.52	181
4.5	180
4.47	179

4-бальна шкала	200-бальна шкала
4.45	178
4.42	177
4.4	176
4.37	175
4.35	174
4.32	173
4.3	172
4.27	171
4.24	170
4.22	169
4.19	168
4.17	167
4.14	166
4.12	165
4.09	164
4.07	163
4.04	162
4.02	161
3.99	160
3.97	159
3.94	158

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.92	157
3.89	156
3.87	155
3.84	154
3.82	153
3.79	152
3.77	151
3.74	150
3.72	149
3.7	148
3.67	147
3.65	146
3.62	145
3.57	143
3.55	142
3.52	141
3.5	140
3.47	139
3.45	138
3.42	137
3.4	136

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.37	135
3.35	134
3.32	133
3.3	132
3.27	131
3.25	130
3.22	129
3.2	128
3.17	127
3.15	126
3.12	125
3.1	124
3.07	123
3.02	121
3	120
Менше 3	Недостатньо

13. Методичне забезпечення

навчальний контент (навчально-методичні рекомендації для самопідготовки студентів до практичних занять), плани практичних занять, самостійної роботи, питання, задачі або кейси для поточного контролю знань і вмінь студентів; список рекомендованої літератури; матеріали методичного забезпечення (методичні вказівки тощо); інструкції до використання технічних засобів навчання.

Перелік питань для підготовки студентів

Змістовий модуль 1. Загальні питання охорони праці.

1. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці: охорона праці, умови праці, шкідливий виробничий фактор, небезпечний виробничий фактор, безпечні умови праці, робоче місце, техніка безпеки тощо.
2. Суб'єкти і об'єкти охорони праці.
3. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном.
4. Загальні питання охорони праці в медицині.
5. Правові основи охорони праці (Конституція України, Кодекс законів про працю, Закон України "Про охорону праці" тощо).
6. Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.
7. Національні стандарти України з охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.

8. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.
9. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.
10. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі.
11. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 “Соціальна відповідальність”. Міжнародний стандарт ISO 26000 “Настанова по соціальній відповідальності”.
12. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС “Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників”.
13. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007.
14. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.
15. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва. Організація об’єднаних націй. Всесвітня організація охорони здоров’я. Міжнародна агенція з атомної енергії. Міжнародна організація праці. Європейський Союз.
16. Охорона праці як невід’ємна складова соціальної відповідальності.
17. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці в Україні. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.
18. Державна служба України з питань праці, її структура та функції.
19. Ризико-орієнтований підхід в оцінці потенційної та реальної небезпеки шкідливого впливу чинників виробничого середовища на здоров’я людини.
20. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій, управління якістю та формування культури безпеки.
21. Колективний та трудовий договори як відображення законодавства з охорони праці. Закон України “Про колективні договори та угоди” та його зміст. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України “Про затвердження форми трудового договору між працівниками і фізичною особою”. Укладання трудової угоди за специфікою видів робіт та особливостями функціональних обов’язків. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі. Прийняття на роботу за контрактом.
22. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства щодо охорони праці.
23. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі. Наказ МОЗ №268 від 30.09.94 “Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров’я”.
24. Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в медичних установах. Служба охорони праці лікувально-профілактичного закладу (ЛПЗ), її структура, чисельність, основні завдання і функції. Права і обов’язки працівників служби охорони праці.
25. Комісія з питань охорони праці в медичних установах, основні завдання та права. Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи.
26. Планування заходів з охорони праці. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій, управління якістю і культура безпеки. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій.
27. Принципи організації, види навчання та перевірка знань з питань охорони праці. Інструктажі з питань охорони праці, їх види. Стимулювання охорони праці.
28. Соціально-економічний ефект охорони праці медичних працівників.
29. Наказ МОН України № 563 від 01.08.2001 “Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах”.
30. Гігієна та фізіологія праці – визначення, мета, задачі, методи досліджень.
31. Класифікація небезпечних і шкідливих виробничих чинників.
32. Основні фізіологічні ознаки фізичної та розумової праці. Фізіологічні зміни, що відбуваються в органах і системах організму людини при виконанні праці.
33. Працездатність людини, динаміка і причини її зміни протягом робочого дня.
34. Фізіологічна суть втоми, існуючі теорії і сучасне розуміння механізму її виникнення.
35. Шляхи попередження розвитку втоми. Методика розробки раціональних режимів праці та відпочинку.
- Змістовий модуль 2. Особливості умов праці в медичній галузі**
36. Класифікація праці медичних працівників.
37. Психофізіологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров’я медичних працівників.
38. Фізичні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров’я медичних працівників.
39. Хімічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров’я медичних працівників.
40. Біологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров’я медичних працівників.

41. Гігієнічні особливості умов праці та стану здоров'я лікарів різного профілю (хірургічного, терапевтичного, стоматологічного та ін.).
 42. Особливості професійної та виробничо обумовленої захворюваності медичних працівників.
 43. Основні методи та критерії санітарно-гігієнічного оцінювання умов праці медичних працівників. Поняття про важкість, напруженість, шкідливість та небезпечність праці.
 44. Методика оцінки роботи медичних працівників за критеріями "Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу", затвердженої наказом МОЗ України 08.04.2014 № 248.
 45. Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.
 46. Основний зміст Постанов Кабінету Міністрів України № 1232 від 30.11.2011 р. "Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві", №270 від 22.03.01 р. "Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру" та № 1662 від 8.11.2000 р. "Про затвердження переліку професійних захворювань".
 47. Методика розслідування та обліку нещасних випадків на виробництві.
 48. Методика розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.
 49. Травматизм, гострі та хронічні професійні захворювання і отруєння в медицині, методика їх обліку і розслідування.
 50. Заходи профілактики нещасних випадків, травматизму та професійних захворювань медичних працівників.
 51. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності". Відшкодування шкоди потерпілому на виробництві.
- Змістовий модуль 2. Спеціальні питання охорони праці в медичній галузі.**
52. Гігієнічні вимоги до проектування та забудови лікувально-профілактичних закладів.
 53. Вимоги безпеки під час експлуатації основного медичного обладнання.
 54. Заходи щодо зниження фізичного та нервово-психічного перевантаження медичних працівників. Наукова організація праці в ЛПЗ. Раціональна організація робочого місця та меблів. Основні шляхи запобігання виникнення втоми.
 55. Заходи щодо зменшення несприятливої дії фізичних чинників на організм медичних працівників. Вимоги до мікроклімату.
 56. Заходи щодо зниження несприятливої дії шуму, вібрації, ультразвуку.
 57. Вимоги до виробничого освітлення робочих місць медичних працівників.
 58. Вимоги до ультрафіолетового випромінювання, електромагнітних полів радіочастот та лазерного випромінювання на робочих місцях медичних працівників.
 59. Вимоги до відео терміналів і персональних ЕОМ.
 60. Вимоги до іонізуючого випромінювання медичних і фармацевтичних працівників.
 61. Заходи щодо зменшення несприятливої дії хімічних чинників на організм медичних працівників. Шляхи попередження забруднення повітря робочої зони шкідливими хімічними речовинами.
 62. Заходи профілактики шкідливого впливу біологічних чинників. Санітарно-гігієнічний та протиепідемічний режим лікарні.
 63. Гігієнічне виховання та санітарна освіта.
 64. Вимоги до засобів індивідуального захисту і робочого одягу медичних працівників.
 65. Організація повітрообміну в приміщеннях ЛПЗ, вентиляція.
 66. Охорона праці медичного персоналу в окремих структурних підрозділах ЛПЗ (операційному блоці, радіо діагностичних підрозділах, фізіотерапевтичних кабінетах, патологоанатомічних відділеннях і моргах тощо), основні нормативні документи, що регламентують ці питання.
 67. Основи організації охорони праці персоналу у фармацевтичній галузі.
 68. Норми робочого часу для працівників закладів та установ охорони здоров'я.
 69. Охорона праці у вищих медичних навчальних закладах.
 70. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
 71. Охорона праці жінок, неповнолітніх, осіб старших вікових груп та інвалідів, основні нормативні документи, що регламентують ці питання.
 72. Медичні огляди медичних працівників. Основні положення Наказу МОЗ України №246 від 21.05.2007 року "Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій".
 73. Профілактика внутрішньо-лікарняних інфекцій як складова охорони праці в медицині.
 74. Поняття про небезпечні інфекційні захворювання.
 75. ВІЛ та СНІД у практиці лікаря. Можливі шляхи потрапляння біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованого в організм медичного працівника. Поняття про "виробничу аварію" та екстрене звернення до Центру СНІДу/Інституту інфекційних захворювань.
 76. Основні положення Закону України "Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ" та Закону України Про затвердження

Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки № 1708-VII від 20.10.2014.

77. Основні положення Наказів МОЗ України № 955 від 05.11.2013 “Порядок проведення екстреної пост контактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні професійних обов’язків”, № 148 від 17.03.2015 “Про затвердження Порядку підтвердження зв’язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівником своїх професійних обов’язків”, № 955 від 05.11.2013 “Про затвердження нормативно-правових актів щодо захисту від зараження ВІЛ-інфекцією при виконанні професійних обов’язків” та інших.

78. Вірусні гепатити, їх потенційна небезпека для медичних працівників. Профілактика інфікування вірусами гепатиту та імунопрофілактика при контакті із біологічними матеріалами хворого на гепатит.

79. Постанова КМ України № 637 від 29.04.13 р. “Про затвердження Державної цільової соціальної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів на період до 2016 року”.

80. Туберкульоз та його поширеність в Україні та світі. Потенційна професійна небезпека для медичних працівників.

81. Заходи профілактики зараження туберкульозом медичних працівників. Закони України “Про протидію захворюванню на туберкульоз”, “Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки”.

82. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.

83. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів в ЛПЗ. Безпека під час експлуатації систем під тиском і криогенної техніки.

84. Електробезпека. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.

85. Умови ураження людини електричним струмом. Безпечна експлуатація електроустановок: електро-захисні засоби і заходи.

86. Основи пожежної безпеки. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації ЛПЗ та медичного обладнання.

87. Показники вибухо-пожежно безпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухо-пожежно безпечністю. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

88. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об’єкту. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння.

89. Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об’єктах. Навчання правилам пожежної безпеки працівників ЛПЗ.

Практичні питання

1. Застосовувати вимоги законодавчих та нормативних документів для впровадження методів та засобів системи охорони праці працюючих в медичних закладах.

2. Застосовувати основні форми організації та управління охороною праці медичних працівників.

3. Виявляти шкідливі та небезпечні фактори виробничого середовища на робочому місці медичних працівників та давати їм гігієнічну оцінку.

4. Давати оцінку організації робочого місця, меблів, медичного обладнання в ЛПЗ.

5. Прогнозувати можливість виникнення професійних, виробничо обумовлених захворювань, нещасних випадків, аварійних ситуацій.

6. Проводити атестацію робочих місць за умовами праці за показниками важкості, напруженості, шкідливості і небезпечності виробничого процесу.

7. Обґрунтовувати та розробляти план заходів з оздоровлення умов праці медичних працівників і контролю їх ефективності.

8. Проводити контроль за дотриманням правил особистої гігієни і використання засобів індивідуального захисту медичних працівників.

9. Проводити розслідування та облік нещасних випадків, гострих та хронічних професійних захворювань, випадків травматизму в медичній галузі.

10. Організовувати заходи протипожежної і електробезпеки.

11. Розробляти інструкції з охорони праці для медичних працівників.

12. Проводити навчання і перевірку знань з охорони праці.

14. Рекомендована література.

Основна (базова)

1. Охорона праці в медичній галузі : навч.-метод. посіб. / О.П. Яворовський, М.І. Веремей, В.І. Зенкіна та ін. – К. : ВСВ “Медицина”, 2015. – 208 с.

2. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. / О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, В.І. Зенкіна та ін.; за заг. ред. О.П. Яворовського. – К.: ВСВ “Медицина”, 2015. – 288 с.

3. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: Навчально-методичний посібник/ упор.: О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, Г.А. Шкурко та ін.- Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2012. – 232 с.

4. Гігієна праці: Підручник /Ю.І. Кундієв, О.П. Яворовський, А.М. Шевченко та ін.; за ред. акад. НАН України, НАМН України, проф. Ю.І. Кундієва, чл-кор. НАМН України проф. О.П.Яворовського.- К.: ВСВ “Медицина”, 2011.-

904с.

Допоміжна

1. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник/ За ред. В.Ф. Москаленка, О.П. Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – С.6-56.
2. Гігієна та охорона праці медичних працівників. Навчальний посібник /За ред. В.Ф.Москаленка, О.П.Яворовського. – К.: «Медицина», 2009. – 176 с.
3. Конституція України. Основний закон від 28.06.1996.
4. Кодекс законів про працю України. Закон № 322-VIII від 10.12.71.
5. Закон України “Про охорону праці” від 14.10.92.
6. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” № 4004-XII від 24.02.94.
7. Закон України “Про колективні договори та угоди” № 1874 від 24.12.95.
8. Закон України “Про страхові тарифи на загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” № 1423 від 13.09.2000.
9. Закон України “Про адміністративні порушення” № 8074-10 від 07.12.84.
10. Основи законодавства України про охорону здоров’я № 2802-XII від 19.11.92.
11. Закон України “Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань” № 15/98-ВР від 14.01.1998.
12. Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI від 02.10.2012.
13. Закон України “Про об’єкти підвищеної небезпеки” № 2245-III від 18.01.2001.
14. Закон України Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки № 1708-VII від 20.10.2014.
15. Закон України “Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ” № 1972-XII від 12.12.1991.
16. Закони України “Про протидію захворюванню на туберкульоз” № 2586-III від 05.07.2001.
17. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві” № 1232 від 30 листопада 2011 року.
18. Постанова Кабінету Міністрів України №1662 від 08.11.2000 “Про затвердження переліку професійних захворювань”.
19. Постанова Кабінету Міністрів України № 442 від 1.08.1992 “Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці”.
20. Постанова Кабінету Міністрів України № 559 від 23.05.2001 “Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов’язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок”.
21. Постанова КМ України № 637 від 29.04.13 р. “Про затвердження Державної цільової соціальної програми профілактики, діагностики та лікування вірусних гепатитів на період до 2016 року”.
22. Постанова КМ України № 955 від 05.11.2013 “Про затвердження нормативно-правових актів щодо захисту від зараження ВІЛ-інфекцією при виконанні професійних обов’язків”.
23. Постанова КМ України № 148 від 17.03.2015 “Про затвердження Порядку підтвердження зв’язку зараження ВІЛ-інфекцією з виконанням працівником своїх професійних обов’язків”.
24. Наказ МОЗ України № 268 від 30.09.94 “Про службу охорони праці системи Міністерства охорони здоров’я України”.
25. Наказ МОЗ України №133 від 25.03.2003 “Про затвердження Переліку спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів, які мають право встановлювати остаточний діагноз щодо професійних захворювань”.
26. Наказ МОЗ України №614 від 13.12.2004 “Про затвердження Порядку складання та вимоги до санітарно-гігієнічних характеристик умов праці”.
27. Наказ МОЗ України №246 від 21.05.2007 року “Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій”.
28. Наказ МОЗ України №256 від 29.12.93 “Перелік робіт з шкідливими або небезпечними умовами праці, на яких забороняється використання праці жінок”.
29. Наказ МОЗ України №276 від 10.12.93 “Граничні норми піднімання і переміщення важких речей жінками”.
30. Наказ МОЗ України №46 від 31.03.94 “Перелік важких робіт з шкідливими або небезпечними умовами праці, на яких забороняється використання праці неповнолітніх”.
31. Наказ МОЗ України №59 від 22.03.1995 “Граничні норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми”.
32. Наказів МОЗ України № 955 від 05.11.2013 “Порядок проведення екстреної постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні професійних обов’язків”.
33. Наказ МОЗ України “Про введення оперативного контролю за станом охорони праці в установах, закладах та на підприємствах системи МОЗ України” № 444 від 01.11.2001.
34. “Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затверджена наказом МОЗ України № 248 від 08.04.2014.
35. Наказ Держнагляд охорони праці України № 15 від 26.01.05 “Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці”.
36. Наказ Держнагляд охорони праці України № 15 від 26.01.05 “Перелік робіт з підвищеною небезпекою”.
37. Наказ Держнагляд охорони праці України № 255 від 15.11.04 “Типове положення про службу охорони праці”.

38. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України № 260 від 08.06.01 “Про затвердження форми трудового договору між працівниками і фізичною особою та порядку реєстрації трудового договору між працівниками і фізичною особою”.
39. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). – Київ: Відділ поліграфії Українського центру держ санепіднагляду МОЗ України, 1998. – 125 с.
40. ДСН 3.3.6.039-99 “Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації”.
41. ДСН 3.3.6.037-99 “Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку”.
42. ДСН 3.3.6.042-99 “Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень”.
43. ДБН В.2.5-28-2006 “Природне та штучне освітлення”.
44. ДСН 3.3.6.096-02 “Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів”.
45. ДСанПІН 3.3.2.007-98 “Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин”.
46. ДСТУ-П ОHSAS 18001-2006 “Системи управління безпекою та гігієною праці. Вимоги”.
47. ДСТУ-П ОHSAS 18002-2006 “Система управління безпекою та гігієною праці. Основні принципи виконання вимог ОHSAS 18001”.
48. ДСТУ 2299-93 “Засоби індивідуального захисту органів дихання. Терміни та визначення”.
49. ДСТУ 3038-95 “Гігієна. Терміни та визначення основних понять”.
50. ДСТУ 2272:2006 “Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять”. – К.: Держспоживстандарт, 2007. – 28 с.
51. ДБН В.2.2-9:2009 “Громадські будинки та споруди”.
52. ДБН В 2.2-10-01 “Проектування закладів охорони здоров’я”.
53. ДБН В.2.5-67:2013 “Опалення, вентиляція та кондиціонування”.
54. ДБН В.1.1-31:2013 “Захист територій, будинків і споруд від шуму”.
55. СП 2813-83 “Правила и нормы применения открытых радиофармацевтических препаратов в диагностических целях”.
56. СП 2672-83 “Єдині санітарні правила для підприємств (виробничих об’єднань), цехів та ділянок, призначених для використання праці інвалідів та пенсіонерів за старістю”.
57. ГР 2049-79 “Гігієнічні рекомендації до раціонального працевлаштування вагітних жінок”.
58. Наказ МОН України № 563 від 01.08.01 “Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти”.
59. ДНАОП 0.00-1.21-98 “Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів”.
60. Гігієна праці (методи досліджень та санітарно-епідеміологічний нагляд). /За ред. А.М.Шевченка, О.П.Яворовського.– Вінниця: НОВА КНИГА, 2005.- 528с.
61. Конвенції МОП з гігієни і охорони праці.

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство охорони здоров’я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>.
5. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.
6. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
8. Державна служба України з питань праці <http://dsp.gov.ua/>.
9. Всесвітня організація охорони здоров’я <http://www.who.int/en/>.
10. Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>.